

Seltsi oma ajaleht

Põlvnemislugu

Nr. 14(51)

Märts

2006

Sugu ei lahku soosta, võsu ei veere kännusta. (Väike-Maarja)

Toimetus tervitab aastakoosolekust osavõtjaid.

Plaanitud seltsi juhatuse esimehe pöördumine jääb ära ja soovitan tema sõnavõttu aastakoosolekul hoolega kuulata ja märkmeid teha, kuna see saab olema meie järgmise aasta tegevuskava.

“Põlvnemislugu”, ületanud poolesaja numbriga piiri, peaks läbima ka mingi uuenduskuuri. Kuna ajalehtedel on pikemaajalised konservatiivsed traditsioonid, siis kapitaalset koore ja sisu muutust ei tasu ette võtta. Toimetuse töö tõhustamiseks ja kergendamiseks tasuks aga suurendada koosseisu ning valida kirjasaatjad kõigist osakondadest.

Loodan, et see muudatus muudab ka lehe sisu paremuse suunas.

2005. aasta kokkuvõtete tegemiseks valitud Orlovi loss (pildil) Tallinnas on kindlasti aastakoosolekute ajaloos üks originaalsemaid. Ajalooga seotud huvitegevuse arutelu muuseumi ruumides koos meie uuritava perioodi kohta käivate väljapanekutega tutvumisega rahuldab loodetavasti ka neid seltsiliikmeid, kellele meeldib loenguid kuulata. Originaalsem ehk saaks olla seltsi suvepäevade läbiviimine Vabaõhumuuseumis, kus iga osakond peatub oma maakonnast muuseumisse toodud talutares, trallitakse kiigeplatsil ja õhtul kogunetakse Kolu kõrtsi. Teisel kokkutuleku päeval võiks koguneda Paslepa kabelisse jumalateenistusele, st tunda ennast kaks päeva miljöös, milles esivanemad elasid.

Kui jutt juba läks suvepäevadele, siis tõstatatud on küsimus, kas jätkata nende pidamist väljakujunenult kahe aasta takka või asendada need suguvõsa-uurimise päevadega maakondades, kus lööksid kaasa ka kodu-uurijad ja muinsus- ning looduskaitsejad. Järgmiste suvepäevade asukoha saame teada eeloleval aastakoosolekul.

Tänase lehe kohta tahan mainida järgmist: Pean sümbolseks, et lehe veergudel astub ülesse ka mitteliige, teadlane Riigiarhiivist Jüri Tammoja. Pean kõigile huvipakkuvaks ka Juta Tasa poolt lehele saadetud pärandi jagamiseks koostatud kohtudokumendi sisu tutvustamist. Viimasel ajal on trükist ilmunud palju ajalooemalisi raamatuid, millistes leidub ka meie jaoks palju huvitavat. Seepärast jääb seltsi lehes uudiskirjandust tutvustava rubriigi pind nende kõigi tutvustamiseks kitsaks. Loodan, et peagi ilmub jälle ka mõne meie liikme koostatud suguvõsaurimist käsitav raamat. Meie lehes aktiivselt esinenud autor Enn Ojalt on värskelt ilmunud raamat “Lauljate Liidust Kooriühinguni”. Loodame temalt ka esivanemate lauluharrastusi käsitlevat raamatut. Teada on, et nii mõnelgi suguvõsaurijal on olemas käsikirjad, mida võiks raamatuks vormida ning nende uuritud kihelkonna/valla/küla rahvas saaks teada seal elanud ja tegutsenud inimestest, kodukandi ajaloost. Alati leidub sellistes raamatutes midagi ka kaasuurijatele kõrva taha panekuks. Soovin nendele seltsikaaslastele jõudu ja julgust selleks ettevõtmiseks.

Suvi läheneb, seepärast ootab toimetus artikleid talvise uurimistöö tulemuste kohta ja suguvõsa kokkutulekute teemadel.

A. Roomets

⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘

Järgmisel leheküljel avaldatud foto on pärit Enn Oja isiklikust fotokogust ja on pildistatud Eesti Vabariigi II aastapäeva paraadil Võru linnas.

Arvata võib, et traditsioon pidada vabariigi aastapäeva paraade ka mujal kui vabariigi pealinnas sai alguse juba siis. Teatavasti Võidupüha paraad toimub samuti vahel ka mujal. Tänane Võidupüha paraad on kavandatud mereväe paraadina Saaremaal Tamme sadamas.

Pildil Eesti Vabariigi aastapäeva paraad Võrus 1920. aastal.

EGeSi uusi liikmeid jaanuar-vebruar 2006

Lidia Martinsoo	1923	Tallinn	Lääne-Nigula	Nuuter
Helina Eerik	1976	Tallinn	Viru-Jaagupi	Eerik, Soone
			Ambla	Erdmann, Priidemann
Taavi Männamaa	1937	Harjumaa	Pühalepa	Männamaa, Lunter
			Emmaste	Lunter
			Põltsamaa	Erman, Hermalt
			Pikistvere	Pobbol
			Viru-Nigula	Laewer
Ain Soosalu	1941	Tallinn	Iisaku	Trankmann, Uustallo-Uustalu
			Haljala	Uustallo-Uustalu
Ulvi Rannaste	1943	Tallinn	Pärnu-Jaagupi	Sennberg, Klein
			Tori	Gerberg, Milvek, Toom
Rein Lahke	1934	Saaremaa	Muhu	Lahke, Noot, Vaga
		Šaaremaa		Kaiklem, Ellik, Antoni, Maripuu,
Marjen Maripuu	1960		Valjala	Algeus
Virve Männik	1941	Saaremaa	Anseküla	Arge
Helve Pihl	1949	Saaremaa	Lüganuse	Roogen, Vesk, Källo, Juusu, Nurk
Sirje Pik	1961	Pärnu	Saarde	Kosenkranius
			Häädemeeste	Lepp, Kalmet
Eve Reinik	1968	Pärnu	Vigala	Aren, Jässi, Lanker, Rabase, Männik
Sven Imanuel		Pärnu		
Laurits	1927		Tartu-Maarja	Laurits, Kippasto
			Nõo	Laurits, Kippasto
Endel Ojasild	1933	Tallinn	Nissi	Israel, Madisson, Pichmann
			Hageri	Israel, Madisson
			Vändra	Kontaktet

Heli Madisson	1958	Harjumaa	Viljandi Põltsamaa	Kass Ambus, Kull
Anneli Ojatamm	1966	Pärnumaa	Audru (Jõõpre) Ridalepa	Saarts Saarts
Ene Vilgota	1956	Rakvere Lääne-	Hageri	Massov (Maasalu), Aavik
Erna Kuhi	1940	Virumaa	Järvamaa Pärnumaa, Läänemaa Setumaa	Trepp Riiman Kuhi

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

Mis tehtud, teoksil, tulemas...

Seltsi aastakoosolek toimub 11. märtsil 2006. a algusega kell 11.00 Maarjamäel Orlovi lossis.

Tartu osakonna koosolek 4. märtsil kell 11.00 toimus Tartu Ajalooarhiivis. Nele Nutt rääkis teemal: "Tartumaa mõisamaastik ajas ja ruumis."

Laupäeval, 25.veebruaril ka kell 16.00 toimus Virumaa osakonna järjekordne üritus EELK Rakvere koguduse noortemajas(Pikk tn kiriku kõrval). Päevakord: 1.Seltsi töö.(volituste vormistamine aastakoosolekuks jm.); 2.Tutvumine kiriku käsutuses olevate säilikutega; 3. Tutvumine kirikuga. Seletusi lubas anda koguduse õpetaja Enn Kivinurm.

4. märtsil 2006. a kell 11.00 toimus Viljandis, Maramaa 1 majas, Viljandi osakonna koosolek.

Teemad: 2005 aasta kokkuvõte; osakonna juhatuse valimine; ettevalmistused aastakoosolekuks (volitused, liikmemaksud, transport jne.); loeng Tiina Tafenault: „Kuidas olla põhjalik sugupuueuurija?“

18. märtsil 2006 algusega 13.00 toimub Võrumaa muuseumis Suguvõsa uurimise päev.

I Suguvõsaurimist kajastavate näituste loend:

Koostanud Ants Roomets

- 1). Näitus Viljandi muuseumis 1997. a;
- 2) Näitus aastakoosoleku päeval Raplas 8.03.1997;
- 3) 24.07.1998 EGeS suvepäevad Olustveres seltsi liikmete sugupuude näitus;
- 4) 25.-24.07.1999 - Pärnu kodu-uurijate suvelaagris Pärnu osakond esitas oma töid;
- 5) 16.11.99 - Viljandis Kilpkonna galeriis Tafenaude perenäitus (pere sugupuud, tabelid);
- 6) 07.03.-05.04.2000 – „Suguvõsad Eestis" EGeS 10 aastat Tallinnas Eesti Akadeemilises Raamatukogus;
- 67 27.03.-18.05.2000 – „Suguvõsa juurteni" Mahtra Talurahvamuuseumis;
- 8) 09.-28.01.2001 - Näitus osakonna töödest Viljandi muuseumis;
- 9) 22.02-..... 02.2002 - Sugupuude näitus Türi muuseumis;
- 10) 20.05.-02.06.2002 - Rakvere muuseumis „Minu sugupuud Virumaal";
- 11) august 2002. - Akadeemilises Raamatukogus „Rosenite suguvõsa Eestis" (ei teinud selts);
- 12) 2.-27.10.2002 Viljandi muuseumis näitus „Minu kuulus sugulane“;
- 13) 15.05-30.06.2003 - Haapsalu Piiskopilinnuse Toomkirikus "Minu suguvõsa Läänemaal";
- 14) 26.04.2003 - Viljandi Kultuurikolledžis konverentsi ajal näitus „Eestikeelne genealoogia 100";
- 15) 27.07.2003 - Näitus Viljandi osakonna teaduskonverentsi ajal Olustveres;
- 16) 02.-03.08.2003 - Nõos suvepäevade ajal sugupuude ja Nõo ajaloo näitus;
- 17) 8.10.-02.11.2003. - Kuressaare lossis avatud Saaremaa sugupuude näitus;
- 18) 28.05.-03.06.2004 - Chaplini keskuses pärnakatest suguvõsaurijate näitus;
- 19) 04.11.-04.12.2004 - Nõmme muuseumis „Nõmme kändud ja käbid";
- 20) 01.03.-12.03.2005 - Haapsalu Kunstikooli Galeriis sugupuude näitus „EGeS 15";
- 21) 10.03.2005 – Türi muuseum „Sugukonnaskeemid iga kodu seinale“;
- 22) 20.03.-20.04.2005 - 15. aastapäeva näitus Pärnu-Jaagupi raamatukogus;
- 23) 3.08.2005 - Pärnu maavalitsuse trepigaleriis Eesti genealoogiaseltsi 15. aastapäevale pühendatud Läänemaa ja Pärnu osakonna sugupuude näitus;

- 24) 1.-15.11.2005 - Tallinna Ülikooli õpperaamatukogus „EGeS 15 - sugupuud ja suguvõsataabelid Eesti kirjandusväljaannetest”;
- 25) 12.11.2005 – Tallinna Ülikooli aula fuajees Tafenaude näitus „Kas Sul on oma sugupuud?”
- 26) 21.11.-30.12.2005 - Valga Maa-arhiivis suguvõsaurimist tutvustav näitus; Näitus „EGeS 15 - sugupuud ja suguvõsataabelid Eesti kirjandusväljaannetest”
- 27) 01.12.-30.12.2005 Tallinnas Männi Raamatukogus,
- 28) 3.01-31.01.2006 - Kännukuke Raamatukogus,
- 29) 31.01.-21.02.2006 - Sääse Raamatukogus
- 30) 22.02.-22.03.2006 - Väike-Õismäe Raamatukogus.
- 31) 25.02.-31.03.2006 – Võrumaa muuseumis Võrumaa sugupuude näitus.

II EGeS seni-ilmunud trükiste loetelu

Koostanud Ants Roomets

Peale lehtede Põlvnemislugu, Genealogus ja Sugupuulane on veel ilmunud:

1. Suguvõsaurija AB
2. Suguvõsaurija CD
3. Millest alustada suguvõsaurimist. F. Puss TÜ üliõpilane. 5 lk. 7.02.1996.a.
4. Tallinna ja maakondade sugupuude uurijad. Mai 1998. 27 lehekülge tabeleid.
5. Voldik Eesti Genealoogia Selts 1998.
6. Voldik Eesti Genealoogia Selts 2000.
7. EGeSi 10. aastapäevale pühendatud teadusliku konverentsi ettekannete teesid. 20 lk. 2000.
8. Tasub Teada. märts 2002 (12 lk.)
9. 100 aastat eestikeelset genealoogiat. Viljandi maagümnaasiumis toimunud teaduskonverentsiks 4 lk. 16.04.2003.
10. EGeS 15. aastapäeva teaduskonverents 12.11.2005. 27 lk..
11. EGeSi suvepäevad Olustveres. 24-25. 06.1999. 8 lk.
12. EGeSi suvepäevad Harjumaal Kose-Uuemõisas 6.-7.08.2005. 4 lk.
13. EGeSi suvepäevad Nõos 4 lk
14. Tasub teada 12 lk. 2004
15. Millest alustada suguvõsaurimist. F. Puss. 6 lk. 16.01.2006. (Võru näituse jaoks)

Mõnda sandarmivalitsuse arhiivi ajaloost

Jüri Tammoja

Tänapäeval on avaldatud teavet paljude arhiivide, sealhulgas Välis-Eesti arhiivide saatuse kohta. Siinkohal puudutagem ühe omalaadse arhiivi saatust. Sandarmivalitsuse arhiivi ajaloost ei ole peaaegu kirjutatud. Nõukogude ajal paaris arhiivinduslikus kirjutises teemat puudutati, kuid see ei ole küllaldane ülevaate saamiseks. Äsja ilmunud Eesti Ajalooarhiivi kogumikus artiklis „Juurdepääsupiirangud Eesti NSV-s“ mainib sandarmivalitsuste ja Riia ohranka materjalide Tartust Tallinnasse ja Tallinnast Moskvasse saatmist Priit Pirsko. Järgnevalt annaks väikese ülevaate sandarmivalitsuste arhiivide ajaloost.

1827. a loodud sandarmeeria oli tsaristlikul Venemaal sõjaväelise režiimiga poliitiline politsei, mis politseilist liini pidi allus Politseidepartemangule ja sõjaväelist liini pidi Sandarmite Erikorpusele. Paremaks juhtimiseks loodi Venemaa kubermangudes, sealhulgas Eesti- ja Liivimaal aastal 1867 sandarmivalitsused. Hiljem rikastus see süsteem veel ühiskondliku korra ja julgeoleku kaitse komiteede võrra, mida rahva hulgas „ohrankadeks“ kutsuti. Riias moodustati selline aastal 1901.

Sandarmivalitsused olid olemas nii Eesti- kui ka Liivimaal, asukohaga vastavalt Tallinnas (Revelis) ja Riias. Näiteks Liivimaa sandarmivalitsuse eesotsas seisva ülema käsutuses oli peale adjutandi ja valitsuse juures oleva kantselei ühes vastava arvu kirjutajatega veel 4 abi, kellest üks paiknes oma kantseleiga Tartus, teine abi, kes esindas Pärnu, Saare ja Riia maakonda asus Riia linnas, kolmas Riia linnas ja neljas Riia sadamas. Abide käsutuses oli terve hulk allohvitseri, keda vastavalt olukorrale mitmetesse erinevatesse nn punktidesse paigutati, nii nagu olud seda nõudsid. Allohvitseride hulgas oli küllalt palju eestlasi. Abide ülesandeks oli allohvitseride kaudu omale alluva piirkonna elanikkonna poliitilist meelsust silmas pidada. Aja jooksul moodustus sandarmivalitsustel kenake arhiiv.

Liivimaa sandarmivalitsuse arhiiv evakueeriti oma asupaigast Riist aastal 1916 lähenevate sakslaste eest Tartusse, samuti Riia ohranka arhiiv. Tartust evakueeriti need arhiivifondid peagi Venemaa lõunapoolsetesse

kubermangudesse, kust need hiljem peale Tartu rahulepingut 1920. aastal reevakueeriti segipaisatuna tagasi Tartu. Ulualuse leidsid need hiljem endale Tartu Ülikooli raamatukogus, kuni vastasutatud Riigi Keskarhiiv need oma hoole alla võttis. Eestimaa kubermangu sandarmivalitsuse arhiiv põles ära revolutsiooni sündmuste ajal Tallinnas 1917. a märtsis peale mõne üksiku toimiku. Ajalooarhiivis Tartus on praegu Eestimaa kubermangu sandarmivalitsuse fondi ainult 6 säilikut. Kuna selle materjalid olid hävinenud, kasutati näiteks 1927 .aastal tsariaegse perioodi eest riigiteenistusliku pensioni saamiseks tunnistajaid. Endisi sandarmeid ei ahistatud Eesti Vabariigi perioodil kuidagi. Küll algatati Poliitilise Politsei poolt 1931. aastal uurimine ühe Nõmmel raudteepolitsei komissarina tegutsenud eestlase Aleksei Ivaski 1905-1906. a aegse tegevuse uurimiseks (kahtlustati kindral Bezobrasovi karistussalgas teenimises, mis paiknes Võisiku mõisas, 8 km Põltsamaalt). Muuseas peab märkima ka, et 1905-1906. a maal möllanud karistussalkade ja sandarmeeria puhul ei ole tegemist ühe ja sama asjaga.

Liivimaa sandarmivalitsuse arhiiv oli küllalt rikkalik, sisaldades peale kõikvõimalike kirjavahetus- ja registri- ja agentide toimikute, veel andmeid hilisema iseseisva Eesti Vabariigi poliitilises elus tähtsat rolli mänginud isikute kohta. Liivimaa sandarmivalitsuse arhiivis oli materjale puht Eesti alalt, Eesti–Läti segamaterjale ja ka ainult Läti ala puudutavaid materjale. Viimaseid soovis endale Läti. Arhivaalide vahetamine vastava konventsiooni põhjal pidi kõne alla tulema tulevikus. Kuid asi venis ja ei tahtnud vedu võtta.

Avalikkus 1920. aastatel neid arhivaale teaduslikuks uurimiseks kasutada ei saanud. Nad olid salajased, neist ei väljastatud mingeid teateid. Haridusministeeriumi Teadus- ja Kunsti Osakonna nõusolekul, kellele Riigi Keskarhiiv allus, olid sandarmeeria dokumendid väljastatud 1922. a 31.märtsist kuni 1923. a 18. aprillini Poliitilisele Politseile. Aegamööda surve nende arhivaalide laiema kasutamise võimaldamiseks tugevnes. 1928. aastal tegi järelepärimise arhivaalide kasutamise võimaldamiseks riigikogu liige vasaksotsialist Karl Freiberg, kes tahtis uurida sotsiaalrevolutsionääride mõttevoolu arengut Eestis aastatel 1905-1923. Tema taotlus, mis rahuldati, saigi ajendiks, et siseministri otsusega 12. aprillist 1928 kuulutati arhivaalid avalikeks, seega teaduslikult kasutatavaiks. Oma otsust põhjendas siseminister sellega, et need arhivaalid olid salajasteks kuulutatud Vene riigi kaitse huvides, Eesti Vabariigi seisukohalt polnud põhjust neid enam salajasteks pidada. Kasutamiskiirangud jäid. Uurimist võimaldati arhiivi direktori loal vaid teaduslikuks otstarbeks. Erinevalt praegusest kasutamiskiiranguga arhivaalidele juurdepääsu korrast ei olnud võimalik nende arhivaalide juures nõuise ajaloolise uurimishuvi rahuldamine. Praeguse juurdepääsu korra juures ei ole see võimalik vaid kõrge riskiastmega kasutamiskiiranguga arhivaalide korral. Tol ajal aga jäi taoline arhivaalide kasutamiskord maksma 1935. aastani, kui lubati ilma igasuguste kiiranguteta kasutada arhivaale kuni 1917. aastani (kaasa arvamata). Kuni 1935. aastani võis vabalt ilma kiiranguteta kasutada arhiivmaterjale kuni 1889. aastani.

Sandarmivalitsuse ajaloost 1920. aastatel käsitlused peaaegu puudusid .Seda oli uuritud Nõukogude Venemaal eestlaste poolt, kus tegutses EKP ajalookomisjon.1928 a. oli Leningradis ilmunud ka koguteos „1905. aasta. Mälestused. Kirjeldused. Dokumendid.“, kus leidis ühtteist sandarmivalitsuse tegevuse kohta Eestis.

1934. aasta 2. novembril esines Riigi Keskarhiivis ettekandega teemal „Liivimaa Sandarmi-valitsuse arhiiv“ arhivaar Magda Hermann. Selle kohta ilmus järgmisel päeval teadaanne ka „Postimehes“ pretensioonika pealkirjaga „Vene sandarmivalitsuse arhiiv veel salajane!“ Artiklis toodi muuhulgas välja, et paljud isikud ise ei tea, milliseid materjale nende kohta leidub sandarmivalitsuse arhiivis. M. Hermann tõi muuhulgas välja selle seiga, et hulk arhivaale Liivimaa sandarmivalitsuse arhiivist oli juba varem – 1908. ja 1913. aastatel ametnike enda poolt hävitatud.

1940. aasta 19. septembril viidi sandarmeeria ja ohranka arhivaalid Siseasjade Rahvakomissariaadi Arhivaalide Talituse ülema B. Veimeri nõudmisel Tallinna vastloodud Eesti NSV Riigi Keskarhiivi eriosakonda. Tartust Tallinna viidud arhivaalide kogumaht oli paigutatuna 61 kasti kokku 134,53 jooksvat meetrit. Transporti saatis Tartu arhiivi teaduslik kaastööline Oskar Vares, kes viis kaasa arhiivifondide nimestikud. Juba 23. septembril 1940 saadeti Tallinnast Moskvasse Riiklikusse Revolutsiooni Keskarhiivi 26 kasti Läti maa-alasse puutuvaid Liivimaa Kubermangu Sandarmivalitsuse (kokku 3560 säilitusühikut) ja Riia ohranka arhiivmaterjale (545 säilitusühikut), samuti Kuramaa Kubermangu Sandarmivalitsuse (273 säilikut)ja muid materjale kokku 5170 säilitusühikut.

1944 .a märtsis tabas Tallinna pommirünnaku käigus Liivimaa Sandarmivalitsuse arhivaale häving. Maneeži tänava viiendal korrusel põlesid ära tabamuse tagajärjel Liivimaa kubermangu sandarmivalitsuse materjalid ajavahemikust 1892-1917 kokku 1137 säilitamisühikut, lisaks Liivimaa Kubermangu Sandarmivalitsuse abi Tartu maakonnas materjalid ajavahemikust 1868-1917 kokku 1024 säilitamisühikut, samuti muid sandarmeeria materjale (Liivimaa kubermangu sandarmivalitsuse abide Riias ja Kuressaare, Pärnu, Viljandi Sindi jt punktide toimikud jmt) kokku 249 säilikut. Sandarmivalitsustega seonduvat ainet leidub Tallinna Politseivalitsuse arhiivifondis Eesti Ajalooarhiivis. See fond (68 säilikut aastatest 1880-1917)viidi jällegi 1950. aastate alguses Tallinnast Tartusse.

Läti Riiklikust Ajalooarhiivist saadud andmeil on neil seal olemas Riia ohranka fond 262 säilikuga, millistest saabusid neile Moskvas 1952. aastal 194 säilikut, lisaks veel 10 säilikut 1953. aastal Tartust. Liivimaa Kubermangu Sandarmivalitsuse arhiivifondi on Läti Ajalooarhiivis 5549 toimikut aastate 1867–1917 kohta

(suurem osa neist samuti Moskvast 1950. aastate algul toodud, täpsed arvulised andmed mul selle kohta praegu puuduvad). Kuramaa Kubermangu Sandarmivalitsuse arhiivfondi on 2218 toimikut aastatest 1889-1917. Kokkuvõtteks võib sellest järeldada, et Lätis on nõ „tsaariaegse KGB“ materjale säilinud tunduvalt rohkem. Sellega võikski panna sellele sandarmeeria arhivaalide „rändamise“ loole punkti panna.

Kuidas võeti sada aastat tagasi liisupoisse

J. Pert.

Kirjutis on toodud samas kirjaviisis ja sõnastuses nagu ta on trükitud ajakirjas „Sõdur“ nr. 45/46 1930. a.

Elisabeth Rigby-Eastlave, inglanna, külastas Eestimaad 1838, 1844 ja 1878 aastail. 1841 a. ilmusid ta reisikirjad siit pealkirja all: „A Residence on the shores of Baltik“. Neil reisikirjadel oli sääraselt suur menu, et varsti ilmusid teises, kolmandas ja neljandas trükis. Peale reisikirjade Rigby kirjanikuna on avaldanud ka eestiainelisi jutte. Nii ilmus tema „Juudi naine“ 1843, „Hundid“ 1844 ja „Opman“. 1861 aastal ilmuvad need kolm novelli koos „Liivimaa juttude“ pealkirja all. Huvitav, et siin see inglanna harduva kaastundega jälgib eesti talurahva rasket elujärge, tehes ränku etteheiteid vene valitsusele, aga ka paljastades sakste- mõisnike tõelist palet.

Elisabeth Rigby on üksikasjaliselt jälginud siin talurahva elu ja kombeid, ja on siis nähtu kandnud üle oma novellidesse. Eelpoolnimetatud tema juttude järele saame kaunis ümariku pildi eestlaste elu tähtsamatest juhtumisist ja rahvakommetest. „Opman“ liisupoiste võtmine on äratoodud võrdlemisi ülevaatlikult, reljeefselt ja läbituntult. Vähemalt seni pole keegi nii täiuslikult kirjeldanud seda protseduuri. Seetõttu ei tohiks olla huvituseta tutvuneda ka laiemalt Rigby teosest vastava lõikega.

Eastlave kirjeldab ka, kuidas tol ajal Venemaal võeti üldse sõdureid. Sõjaväes sunniti teenima kuritööde ja eksimuste puhul; Kõikide sõdurite lapsed pidid teenima; noormehed kasvatusmajadest jne. Siis veel viis meest kaheksateistkümnepäevase ja kolmekümne aastate vahelt tuhande inimese peale, naised, lapsed ja raugad kaasa arvatud. Oli tingimusi, mis vabastasid sõduriks minekust: kolme venna ühest perekonnast ei võetud, samuti ka kolme lapse isa, kui ei jäänud kedagi asemele.

Valitsus vabastas vigased ja need, keda mõis kõige enam vajab, ja säärasel arvul, kui suur oli mõis. (eeltoodud andmed ei ole kontrollitud tolleaegse sõjaväe teenistusseaduste järele.)

Antud jutustuses mõis annab kaks nekrutit ja ainult kaheksa meest pidid minema liisu alla.

Need kaheksa meest teatatud päeval tulid kokku mõisaparuni elumaja paraadukse ette, kus asetati kuue sõduri valve alla. Mõisa opman ilmub trepile ja käseb liisuvõtjaid sisse astuda, Viimased viidi ühte ruumi, kus istus haagikohtunik*, selle kõrval ohvitser. Nende taga pika puldi ääres istus mitu ametnikku registreerimislehtedega.

Asuti mehi ülevaatama. Neid vaadati aga nagu tehakse seda turul orjade ja sarvloomadega, peatades – viites aega selle järele, kuidas oli kohtumõistjate soov ning tahtmine; käsitledes mehi halvasti, mis haavanud äärmiselt viimaste tundmusi.

Järjekorras väike, haiglane kogu. Ohvitser tähendab: „Ei kõlba. „Kuid see oli opmani vihavaenlane. Opman sosistab midagi haagikohtuniku kõrva. See vastab siis ohvitserile: Kõik ainult pettus, Mees on ise end näljutanud.“

Ohvitser laseb siis liisuvõtjat mõõta. Kuid viimane on niivõrd haiglane, et ei suuda seista sirgelt ja ta pikkus ei ulatu nõuetava mõõduni.

„Seisa sirgelt!“ möirgab haagikohtunik. „Kiskuge ta püsti!“ Sõdurid püüdsid liisuvõtjat rebida sirgeks, kuid jõuetu, kidur ja alasti keha libises nende käte vahelt ja vajus veelgi madalamale. Opman ruttas jõhkra ilmega juurde. Tüse kepp oli tal käes ja sellega andis ta tugeva hoobi kaitsetule mehele. Nüüd ulatus mehe pikkus nõuetava mõõduni ja tunnistati liisku kõlbuliseks.

Kui haagikohtuniku kokk jõudis ette, näitas haagikohtunik ohvitserile pangatähte, mis pidi olema arsti tunnistus, et mees põeb sisemist viga.

Ohvitser uuriski ettenäidatavat paberit ja siis kinnitas komandotooniga, et mees on vigane, ei kõlba...

Kui sääraselt meeste läbivaatus jõudis läbi, järgnes registri kopeerimine, liisualuste meeste nimede ülestähendamine, isikute kirjeldamine ja teised keerulised toimingud.

Seejärele opman tõi tuppa anuma ja asetaski selle ühes väikese paberist karbiga haagikohtuniku ette. Haagikohtunik avas karbi, uuris laisalt kaarte, mida see sisaldas, raputas segi ja asetaski anuma madalale lauale. Anum oli harilik, savist; suu oli nii lai, et mahtus sellest läbi inimese käsi. Et võeti kaks nekrutit, siis olid nr. 1 ja nr. 2 kaartid saatuslikud liisud.

Mehed seati ritta. „Tule! Rutta!” käsutas ohvitser. Kästi etteastuda selles järjekorras, kuidas neid hüüti, pista käsi anumasse, tõmmata välja kaart ja mitte enne seda vaadata, kuni on väljatõmmatud kõik.

Asuti väljatõmbama sedeleid. Üks hädistest liisuvõtjatest reas ei jõudnud äraoodata ja langes põrandale minestunult. Kui kõik olid võtnud kaardid, anti kruus ohvitseri kätte. See vaatas sisse ja teatas, et kruus on tühi.

Esimene mees tuli haagikohtuniku ette ja avas rusika. Nii käisid siit läbi kõik liisuvõtjad. Vabanenud tormasid välja. Kaks neist jäid sisse. Sõdureid kästi maha-lõigata nende juuksed, mis ka kohe sündis. Lühike juuks – nekruti tunnuseksena.

Kui need nekrutid ilmusid rahva ette, kes neid ootas mõisa õues väljas, näisid nad hukkamõistetud kurjategijatena. Neid halatseti. Nad saatsid vaid tuttavaid teatama omastele, et neid on võetud sõduriteks. Nad on moondu äkki teisteks isikuteks. Sest nad teadsid: kodu, kodumaa, keel ja usk – kõik olid kadunud! Nüüdsest peale ei pidanud nad enam teadma ega tundma seda, mida olid teadnud ja tundnud seni.

Sääraselt julma, sünge ja toore pildi maalib inglanna liisuvõtmisest meie maal. Eeltoodust küllaltki ilmneb, kuidas Eastlave pisiasjadeni on jälginud siit kombeid ja siis võimeline on nähtud andma edasi kirjanduslikult.

Tänu tema “Liivimaa juttudele” oleme rikastunud elu ja kommete mõnede kujutluste võrra, mis siin valitsesid umbes sada aastat tagasi ning mida mujal ses selguses pole võimalik olnud leida.

* vt. ”Põlvnemislugu” nr. 21, veebruar 2001.a.

Kes oli...

Liisupoiss e. liisualune

1705. a kuni üldise sõjaväekohustuse kehtestamiseni 1874. a kasutati Venemaal liisuheitmist nekrutiks võetavate kindlaks määramiseks. Liisku pidid võtma liisupoissid so kogukonna väeteenistusealised (harilikult 20–35-aastased) mehed. Eestis algas liisuvõtmine 19. saj I poolel (Liivimaa kubermangus 1829) See toimus igal aastal. Seega, kes läks pikaks ajaks kroonut teenima, seda otsustas juhus – liisuvõtmise tulemus. Liisku võtsid peamiselt sulased ja vabadikud. Taluperemehed, vallaametnikud, koolmeistrid ja osa mõisateenijatest olid nekrutiksminemist vabastatud. Raha eest võis ennast ka vabaks osta. 1797–1874 läks Eestist nekrutiks üle 100 000 mehe, teenistusaja elasid üle vähesed. (EE 5 ja 6)

Uusi raamatuid

Helbe Merila-Lattik. KARM ja KAUNIS KARULA. EFI 2005. Teine parandatud ja täiendatud trükk.

Meie seltsi liikme ja Pärnus tegutseva kodu-uuri ja raamat äratav tähelepanu kaanekujunduse ja rikkaliku inimestest tehtud fotode (enamuse autor R. Laverik) poolest. Teos on sisutihe ja kaante vahel on 382 tiheda kirjaga täidetud lehekülge.

Kuigi juttu on Karulast ja Lüllemäest, on seal palju õpetlikku Eesti erinevate ajalooperioodide kohta. Saab lugeda kohanimede tekkimisest, priinimede panekust, adramaa- ja maarevisjonidest, vene usku siirdumisest, talude päriksostmisest, parunitest ja mõisatest, 1905. a. ja Vabadussõja sündmustest, arengust EW ajal, nõukogude perioodist ja uuest iseseisvuseajast. Ära on toodud Karulast pärit tuntud inimeste ja Karulale tähtsate inimeste lühielulood, Lüllemäe kooli vilistlased, kes on omandanud kõrghariduse, maareformi ohvrid jne.

Saame ka teada, et Jaan Lattiku tütar Helgi oli K. Päts'i abikaasa.

Jakob Steffensson. MEIE, RUHNLAISED. Elu Ruhnus. Olion 1994.

Haarav jutustus elust väikeses, kuid rahulikus ja õnnelikus küttide, kalurite ning talupoegade ühiskonnas, mille seitsmesajaaastasele ajaloole tegi lõpu rindejoon kahe agressiivse totalitaarse impeeriumi vahel. Saarel elutses 1921.aastal 270-80 inimest. Saar ise on keset Riia lahte 65 km kaugusel rannast ja Gotlandini on sealt 230 km.

SETUMAA KOGUMIK 3. Uurimusi Setumaa ajaloost, loodusest ja folkloristikast. Tallinn 2005.

"Hiibi Önnistus". August Arumäe mälestused. Eesti Kirjandusmuuseumi väljaanne. 2005.a. 493 lk.

Koosneb 7 osast: 1. Lapsepõlv Rõõsal 1895-1904; 2. Kooliaastad 1904-1916; 3. Ülikooliaastad 1916-1924; 4. Kirikuõpetajana Pärnus 1925-1941; 5. Vangipõlv 1941-1955; 6. Asumisel 1955-1958; 7. Tagasi Eestis 1958-...

A. Arumäe (enne 1939.a. Grünberg) tööde biograafia (raamatud trükised, käsikirjad)

Rikkalik pildimaterjal. Enneolematult suure nimeregistri koostas Jaan Isotamm ja see sisaldab üle 1000 nime.

A. Arumäe sündis Viljandimaal Paistu kihelkonnas, Heimtali vallas edumeelses Rõõsa taluperes, mille töid ja eluolu ta kirjeldab lausa etnograafilise täpsusega. Koos autoriga saab läbida Eesti ajaloo tähtsündmused üleeelmise sajandi lõpust kuni autori surmani 1976. aastal. Mälestused on kirjutatud hästi ladusas keeles ja haaravalt.

VÄLJAVÕTTEID LOETUST.

EESTI LOODUSKULTUUR. Koostanud T. Maran ja K. Tüür. EKM Tartu 2005.

“Meie esivanemaid on peetudloodusrahvaks, kellele on põhiliselt iseloomulik metsade vahele peidetud, eraldatud taluelu idüll. Kõik looduslik peaks olema eestlasele loomupoolest lähedane ja mõistetav, tema eluga lõimunud ja osa temast. Looduslik eluviis, looduslikud toiduained, ravimid – kõik omast käest, metsast, põllult, merest võtta. Sellisest arusaamast tulenevalt vaadatakse tihti nostalgias tagasi minevikku ja otsitakse sealt haigustele ravilahendusi. (Renata Sõukand).

Kolme ilma veere peal

Ilona Aim

Algus PL 10(47)

Ilmselt kõige lihtsam on mul kirjutada oma isapoolsest vanaemast Elfriede Linnasest (1906- 1981). Pea kõik Linnaseid puudutav on tema käest kuulnud ja 1970-ndatel üles kirjutatud. Elfriede oli Peeter Linnase kümnest lapsest noorim. Oma kooliteest 2 aastat käis ta Tsäpsi algkoolis ja 2 aastat Vastseliina kihelkonnakoolis. Ta oli hea peaga ning oleks tahtnud rohkemgi koolis käia, kuid vanemad ei pidanud seda tarvilikuks. Elfriede täitumatuks unistuseks oli saada lauljaks. Juba eelkoolieas tõsteti ta koolimajas peol õpetaja kõrge puldi otsa rahvale laulma.

Elfriede lapsepõlv möödus temast 3 aastat vanema õe Lonni seltsis, kes varakult suri. Vara tuli hakata tööd tegema, sest isa ei andnud ei endale ega teistele armu. Alguses karjalapse elu, siis kodused talitused, põllu- ja laudatöö. Kuigi talu oli suur, peeti sulast üksnes suveperioodil. Sulane oli nagu oma pere liige, sõi samas lauas. Perre võeti hiljem kasvatada ka Peetri õepoja teismeline tütar Rosalie, kes oli lapsena orvuks jäänud.

Vanaema varasest lapsepõlvest on lugu, kuidas õde Lonni purki pissis ja naabripoistele seda nagu jõujooki reklaamis. Alguses poisid ei uskunud, et tüdrukutel jõujooki on, aga siis võttis üks neist punnsuutäie, sülitas selle välja ja ütles: „Läpu vesi!” (linaleoaugu vesi, mis hirmsasti haises). Lõpuks aga võttis iga poiss lonksu. Tüdrukud pistsid jooksu ja karjusid: „Kust te jõite! Kust te jõite!” (kusi= piss).

Vanaema jutustas, kuidas ta I Maailmasõja ajal esimest korda elus lennukit nägi. Olnud parasjagu kartulivõtmise aeg ning põllul hulga rahvast. Juhuslikult ülelennanud lennuk tundunud inimestele niivõrd hirmutav, et kõik vagude vahele pikali viskusid.

Suviti magas noorrahvas aidas, nii ka Elfriede ja Rosalie. Poistekampadel oli komme aitasid piirata. Meeldivamad lasti ka sisse juttu ajama. Muidugi võitlesid isad selle kombe vastu nagu said. Mingi kurja papa trepi peale pandi ohakaid, et nii kui papa öösel koerte haukumise peale paljajalu välja tormas... Ka Linnase talu ait oli pidevas piiramises, asja tegi muidugi veel ligitõmbavamaks see, et ilus ja elavaloomuline Elfriede oli talupärija.

Kui Elfriede oli 17-aastane, saatis isa ta kaheks talveks Võrru ühe õmblejaproua juurde peenemat õmblemist õppima. Peeter kinkis tütrele kalli Naumani õmblusmasina, mis teda rasketel aegadel kuni surmani toitit.

Kord hakanud Elfriedele kirjutama üks staabiohvitser Võrust, Jaan Strelkov. Hiljem kutsus teda ka paaril korral jalutama. Kord ütles Jaan, et see on nende viimane kohtumine. Et sina, tütarlaps oled veel liiga noor, et ilmaasjadest aru saada ning et tema on vaese mehe poeg ja niikuinii sellest asjast midagi välja ei tule. Samuti ütles ta, et tema sõbrad ei soovi, et ta rikka mehe tütreaga sõbrustab. Alles hiljem mõistis Elfriede, et Jaan võis olla seotud kommunistidega ning kartis kaotada sõprade usaldust või ei tahtnud Elfriedet ohtu seada.

Elfriedele oli Võrus näinud, et peenematel daamidil on jalutades koerake rihma otsas. Eks tahtis ka tema seda moodi Vastseliinas sisse juurutada. Kuna saadaval oli ainult oma karjakoer, siis läks Elfriede sellega alevi vahele patseerima. Õnnetuseks ei tundnud krants rihma otsas käimise kombeid ja rikkus kogu jalutuskäigu ilu.

Elfriedel käisid kokku umbes 200 kosjad ning tavaliselt ta peigmehekandidaate ei tundnudki. Enamus kosilasi sõitis kuljuste ja isamehega, aga uhkemad kosilased tulid jalgrattal. Elfriedele hakkasid vastu mehed, kes oma varandusega uhkeldasid ning ta vihkas seisuslikku kõrkust. Juba varases nooruses olid kõik inimesed tema jaoks võrdsed. Mehele tahtis ta minna ainult suure armastusega. Isa aktsepteeris Elfriede valikuid, kuid ema nurises, kui ta rikkaid peremehi tagasi lükkas. Tihti juhtus, et ühel laupäeval seisid värava taga mitme kosjalise hobused. Need õhtud olid muidugi eriti põnevad, sest rivaalid ja nende isamehed katsusid üksteist igati üle trumbata.

Elfriedel oli mitmeid kirjasõpru- noormehi, keda ta polnud kunagi näinud. Kuna tal oli kombeks ka noormehi igatpidi lollitada, siis ei olnud tema kõik kirjad just tõepärased ning sisaldasid tihti lihtsalt valesid andmeid. Saatuse tahtel hakkasid kord kolm omavahel täiesti võõrast noormeest ühel kenal suveõhtul jalgratastel Möldre poole liikuma, et tutvuda salapärase daamiga. Puhtjuhuslikult said nad teel kokku ning avastasid, et nad on teel ühe ja sama tüdruku juurde. Kohale jõudes ehmatasid nad Elfriede surmani ära ning tüdruk polnud suuteline nendega suhtlemagi, vaid sokutas nad ruttu küüni magama. Eks seal klaariti vastastikku arveid või arutati veidravõitu kokkusattumist, kuid igatahes ilmus varsti Võru ajalehes humoorikas toonis artikkel poistelollitajast peretütrest, kus küll Elfriede nime polnud mainitud, kuid terve ümbruskond ta ära tundis. Veel tükk aega topiti ajalehte Elfriedele aiavärvasse.

Kord kui Elfriede Linnas oli 22-aastane, läks ta läbi metsa jalgsi Misso peole. Parasjagu lõikas Tika metsavaht Jaan Vijan tee ääres puid. Tal oli abis veel paar meest ja üks võõras ilus lakkispäine pikk noormees. Elfriede soovis jõudu ja kutsus Jaani naljatamisi peole kaasa, aga Jaan ütles, et tuleks küll, kuid pole uut kuube selga panna. See oli esimene kord, kui Elfriede nägi oma tulevast meest Villu Kaharit. Villu käis tihti jalgrattaga Tartust oma ema kaksikõe Liisa poole, kes oli metsavaht Vijani naine.

Villu Kahar sündis Võrumaal, Kanepi kihelkonnas Karaski vallas, pere kolmest lapsest vanimana. Varase lapsepõlve veetis ta Põlvas, hiljem kolis pere Tartusse, kuhu osteti Tähe ja Õnne tänava nurgale kaks suurt kahekordset puumaja koos hoovipealse vorstivabrikuga. Lihasaadusi müüdi oma poes. Villu lõpetas 6 klassi Kesk tänava 5. Algkoolis. Tema eluteest ja värvikatest seiklustest II Maailmasõja perioodil on mul koostatud omaette töö.

Jät kub

Ajast, mil PÕLVNEMISLUGU oli seltsi Tallinna osakonna laualeht, on lehe kaastöölisteks jäänud põhiliselt ikka Tallinnas kooskäivad seltsikaaslased. Vahel harva õnnestub ka mujalt kaastööd saada.

Viljandis väljaantud „Genealogus” oli väga asjalik ja huvitav leht, seepärast olen aeg-ajalt pöördunud selle lehe toimetajate poole kaastöö tegemise palvega.

Nüüd olen nõusse saanud härra Karl Kurro, kes ajaleheartikli asemel saatis hulka pikema ja väärtuslikuma uurimistöö. Nimelt sain temalt seltsi arhiivi jaoks keemiainsener **Friedrich Dreyeri** elu ja tegevust käsitleva töö, mille lisas on toodud fotod, dokumentide koopiad ja suguvõsatabelid. Selle Eesti tehnikaajalugu täiendava töö on autor andnud ka Viljandi muuseumile ning minule saadetud eksemplar hakkab seisma seltsi riivil TLÜ akadeemilise raamatukogu Baltika osakonnas.

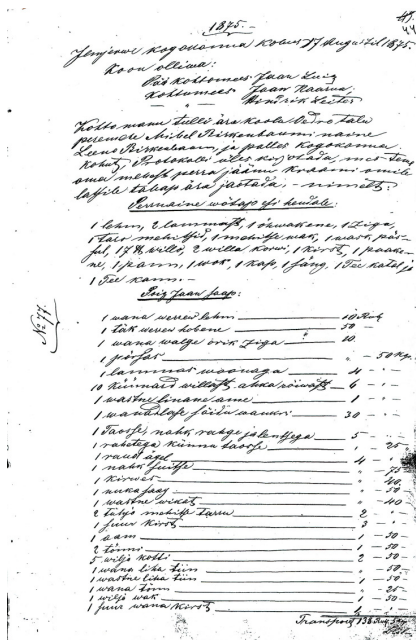
Püüan siinjuures teha lühikese ülevaate **Karl Kurro** uurimistööst, selle saamisloost ja tähtsusest.

Autor kirjeldab, kuidas ta neli aastakümnet tagasi Viljandisse elama asudes tutvus Jaani koguduse kalmistuga ja leidis seal prof. F. Dreyeri hauakivi, ei saanud ta kuigi lihtsalt selgust kellega on tegemist. Alles 1986. aastal leidis ta TPI juubeliväljaandest teabe, et tegemist on kunagise Tallinna Tehnikumi õppejõuga. Dreyer oli olnud Petrogradi Polütehnilise Instituudi prorektor ning ühtlasi samas professor ning ka Venemaa Teaduste Akadeemia Platinakomitee sekretär. Autor loetleb ka teisi kõrgharidusega spetsialiste, kes peale Vabadussõda kodumaale tagasi pöördusid. Tallinna Tehnikumis juhtis soojustehnilise kallakuga õppeainete õpetamist F. Dreyer.

1928. aastal ilmus tema sulest esimene eestikeelne soojusõpetuse õpik „Tehniline termodünaamika” ja 1930. a “Elektrokeemia”.

Edasi järgneb professori tegevuse kirjeldus ja kirjeldus sellest kuidas K. Kurro tema eluloo kohta materjale hankis. Juttu on opteerimistoimingutest ja kogu ümberasumisega kaasnevast. Lisades tutvustatakse opteerumisdokumente ja seal on pildimaterjali professori eluga seotu kohta. Keda huvitab Eesti tehnikaajalugu vaadake seltsi avariilile.

Kokkuvõtte tegi A. Roomets.

Ilmjärwe Kogokonna Kohus 17. augustil 1875

Koon olliwa:
 Pääkohtomees Jaan Luig
 Kohtomees Jaan Kaarna
 Kohtomees Hindrik Leiter

Kohto manu tullu ära koolu Oedre talu peremehe Michel Birkenbaumi naine Leeno Birkenbaum ja palles kogokonna kohut protokolli üles kirjutada, mes tema oma mehest perra jäänu kraami omile latsile tahass ära jaotada, - nimelt:

Perenaine wõtab esi hendale:

1 lehm, 2 lammast, 1 öhwakene, 1 ziga, 1 taro mehitsid, 1 mehitsemak, 1 wask pässul, 17 willo, 2 willa korvi, 1 kirst, 1 paakene, 1 pann, 1 wok, 1 kap, 1 säng, 1 Tee katol ja 1 Tee kann.

Poig Jaan saap:

1 wana werrew lehm	10 Rub	1 wana liha tiin	50 Kop
1 täk werrew hobene	50 Rub	1 wastne liha tiin	1 Rub 50 Kop
1 wana walge orik ziga	10 Rub	1 wana tõnn	25 Kop
1 pörsas	50 Kop	1 wilja wak	1 Rub 50 Kop
1 lammas woonaga	4 Rub	1 suur wana kirst	1 Rub
10 küünard willast ahka röiwast	6 Rub	2 poolikud eli waati	90 Kop
1 wastne linane ame	1 Rub	1 kolm jalg	1 Rub
1 wanadlase sõiduvankri	30 Rub	2 pangi	60 Kop
1 taosse nahk vahke ja lentsega	5 Rub	1 telle	2 Rub 50 Kop
1 vahetega künnu taosse	5 Rub 25 Kop	1 lehmi vuhi	2 Rub
1 vanat ägel	4 Rub	1 toobri	30 Kop
1 nahk suisse	4 Rub 75 Kop	1 külimito	50 Kop
1 kirwes	4 Rub 40 Kop	1 leiwa möhk	50 Kop
1 nuka saag	4 Rub 50 Kop	1 uhmer	30 Kop
1 wastne wikat	4 Rub 40 Kop	1 wäikene laud	1 Rub
2 tühjo mehisse tarru	2 Rub	1 kapsta tõrdu	2 Rub
1 suur Kirst	3 Rub	1 pliidi raud	5 Rub
1 aam	1 Rub 50 Kop	10 länikud	2 Rub
2 tõnni	1 Rub 50 Kop	6 suurt kõiwo planki	1 rub 80 Kop
5 wilja kotti	2 Rub 50 Kop	1 sari	50 Kop

Summa 158 Rub 95 Kop

Poig Peeter saap:

1 werew lehm	16 Rub	1 kura maa ägel	80 Kop
1 mära hobene	65 Rub	1 nahk suitse	75 Kop

1 wana walge orik ziga	10 Rub	1 kirwes	40 Kop
1 pörsas	50 Kop	1 hõõwli	75 Kop
1 lammas woonaga	4 Rub	1 wastne wikat	40 Kop
10 küünart willast ahka röiwast	6 Rub	1 wanalik kirst	1 Rub
1 wastne linane ame	1 Rub	5 wilja kotti	2 Rub 50 kop
1 rawwutedu zöörega puu telje päälweowankri	10 Rub	1 lina ari	2 Rub 50 Kop
1 taosse nahk vahke ja lentsega	2 Rub	1 pada	3 Rub 50 Kop
1 vahetega künnü taosse	25 Kop	1 toobri	3 Rub 30 Kop
1 wastne rauduga regi	5 Rub	1 kapste tõrdu	2 Rub 30 Kop
1 ader— kiige raud kraamiga	1 Rub 50 Kop		

Summa 135 Rub 65 Kop

Poig Alexander saab:

1 pullikene	5 Rub	1 nahk suitse	75 Kop
1 mära hobene	25 Rub	1 sedulga	3 Rub
1 wana walge orik ziga	10 Rub	1 nahk ohja	2 Rub
1 pörsas	50 Kop	1 juur look	2 Rub
1 lammas woonaga	4 Rub	1 kirwes	40 Kop
10 künnard willastahka röiwast	6 Rub	1 hõõwli	75 Kop
1 wastne linane ame	1 Rub	1 wastne wikat	40 Kop
1 rawwutedu zöörega puuteljega weowankri	15 Rub	1 ilma engita wastne kast	4 Rub
1 taosse nahk vahke ja lentsega	6 Rub	5 wilja kotti	2 Rub 50 Kop
1 vahetega künnü taosse	25 Kop	1 lina ari	2 Rub 50 Kop
1 wastne rauduga regi	5 Rub	1 pada	3 Rub 50 Kop
1 ader, kiige raud kraamiga	1 Rub 50 Kop	1 toobri	30 Kop
1 kura maa ägel	80 Kop	1 saina kell	6 Rub

Tütär Ann saab:

1 noor must lehm	16 Rub	10 küünart ammeröiwast, linane	2 Rub 50 Kop
1 wäheemb orik ziga	6 Rub	9 küünart linast käüsse röiwast	1 Rub 62 Kop
1 pörsas	50 Kop	1 wok	2 Rub
1 lammas woonaga	4 Rub		

Summa 32 Rub 62 Kop

Tütär Liisa saab:

1 lehmi wasikas	2 Rub	10 küünart linast ammeröiwast	2 Rub 50 Kop
1 emmis ziga	5 Rub	8 küünart linast käüsse röiwast	1 Rub 44Kop
1 lammas woonaga	4 Rub	1 wok	2 Rub

Summa 16 Rub 94 Kop

Kasu tütär Leena Indow saab:

1 walgw öhwakene	8 Rub
1 oma toodu lammas woonaga	4 Rub
1 pörsas	50 Kop

Summa 12 Rub 50 Kop

Märkus: Kooli ära, osajago jäi matmise kulus.

See ülewal nimetedu 6 latse osajago ja Oedre maja pidamine jääb perenaise Leena Birkenbaumi kätte, seeni kui wanemb poig Jaan 21 aastases saab, sis wõtap tema to maja ja kraami henda kätte; - selle maja ja laste wöölmündris, nink tolle lāsja naise Eestkostjis saiwa jäetus:

Tõutsi peremees Jaan Saar ja
Lokomardi peremees noor Hindrik Leiter

Väljavõtteid näituste külaliskaamatust

-- Kes minevikku meenutab, see oskab hinnata olevikku ja unistada tulevikust. Tegutsege, et areneda edasi oma unistuste elluviimiseks.

-- Sugupuude näitus on vaimsuse külviks üks paremaid üritusi.

-- See kõik on nii põnev! Seda võib vaadata-vaadata, mõelda ja tagasi tulla.

Õnnitleme

Ilme Edel - 7. märts - 80

Urve Kirotar - 8. märts - 70

Amalia Sepp - 24. märts - 70

Selma Kolgo - 25. märts - 75

*Meie autorid***JÜRI TAMMOJA**

Olen sündinud 1961. aastal Tallinnas. 1980. aastal lõpetasin Tallinna 16. Keskkooli. 1981~1983. a olin vene kroonus. 1989.aastal lõpetasin kaugõppes Tartu Ülikooli ajaloo osakonna. 1988. a augustist olen ametis Eesti Riigiarhiivis. Olen avaldanud ka varem lühiartikleid mitmetes ajakirjades.

OLAV KUTSAR

Olen sündinud 26. augustil 1934. aastal Tartus. Tegelikult elasid vanemad tol ajal Põltsamaal, ema oli õpetaja, isa põllumajanduskonsulent. Äsja oli laenuhadega ostetud Põltsamaa külje all Alastvere külas kaunis suur pankrotistunud talu. Okupatsioonid ja sõjasündmused löid meie perekonna elu segamini. Kooliteed alustasin sõja ajal Võhmas, 4.-5. klassis käisin Tallinna X Keskkoolis, algkooli lõpetasin Tihemetsas. Keskkooli ja samal ajal ka lastemuusikakooli lõpetasin Pärnus. Seejärel omandasin mäeinseneri eriala Tallinna Polütehnilises Instituudis, mille lõpetasin 1957. aastal. Olen töötanud projekteerijana, turbarabade uurijana, muusikuna, riigiametnikuna. Viimane töökoht oli Majandusministeeriumis, kust 65-aastaseks saamisel läksin pensionile. Mul on kaks poega ja praeguseks kaks pojapoega.

Hobideks on olnud pillimäng, ajalugu ja mesindus. Vanemaid sugulasi hakkasin ma küsitlema juba kooli ajal. Abiellumise järel oli selles mõttes kõige kättesaadavamal ämma tutvusringkond (Hinnovid), mida me koos mõnede selle haru entusiastidega tolaeagsete võimaluste piires kaunis põhjalikult uurisime ja suuri tabeleid koostasime.

Perekonna-ajaloo huviliste kokkutulekuid külastasin juba 1990-ndate aastate algusest. Seltsi liikmeks astusin 2002. aastal. Käesolevaks ajaks on mul enamuse oma kõukude osas mõningane ülevaade vähemalt 5-6 põlve ulatuses, nimelt: isapoolsed – Kutsarid, Võormannid, Libed, Mälloid Põltsamaa kandist; emapoolsed – Israelid Ruilast, Põlendikud Rae vallast. Abikaasa emapoolsed – Hinnovid, Mägid Järvamaalt; isapoolsed – Paapid, Pettaid Valga ja Võrumaalt. Uurimisainet aga jätkub veel küllaga.

Laualehe toimetus:

Toimetaja: Ants Roomets

Tehniline toimetaja: Eva Niglas

Toimetuse liige Ants Härma

Kirjad: 12614, Akadeemia 70 – 13

Telefon: 677 5011

E-post: antsroomets@hotmail.ee

E-post: evaniglas@hotmail.com